

A pesti kabaré

A századelő Európájában, a naturalizmus ellenáramlataként létrejött szecesszió új színpadi műfajt hívott életre, a kabarét.

Párizsban a café concertekben, a zenés kávéházakban előadott szonokból; Németországban a „Schall und Rauch”, a „Zaj és Füst” nevű fiatal írók és színészek baráti körének szatirikus, prózai előadásából nőtt ki a jellegzetesen polgári kabaré. A hazai kabaré a francia és német indítás ellenére sajátosan magyar arculatú és nem sokkal a nagy elődök után alakult ki. Egy évvel a párizsi Chat Noir és a német Berliner Künstlerhaus első humoros estjei után, Zoltán Jenő újságíró megalapította a magyar kabarét. A Fővárosi Orfeum műsorába másfél óras betétet iktatott, a Tarka Színpadot. Egyfelvonásosokat, tréfákat, bohózatokat adtak elő, és csúfosan meg is buktak a premieren. Amikor az Orfeumban váratlanul bejelentették őket, a törzsközönség felállt és elvonult vacsorázni.

Ezután sorra születtek a tiszavirág életű vállalkozások Pozsonyban, Debrecenben, Nagyváradon. Változást csak az 1907-es esztendő hozott. Ekkor bérelte ki a Teréz körúti, folyosó formájú borozót, a fiatal vidéki színész, Kondor Ernő. A Bonbonniere-ben a finom falatok, jó borok mellé szórakoztató vidám műsort adtak. A franciásan frivol szonok, az eredeti magyar kuplék és a jó konyha rövid idő alatt meghozta a sikert. A színész-vállalkozó

ezután merész lépésre szánta el magát, becsempészte műsorába a magyar irodalmat. „Minden este felléptek egy magyar író, eredeti novellával, minden este mást, húsz koronáért...”

Az ötlet meghatározta a magyar kabaré további sorsát mert csak így vehette fel a pesti kabaré azt a sajátos stílust, amely megkülönböztette minden más kabarétól. Mert Pesten a legjobb írók, művészek dolgoztak együtt. S ebben nagy szerepe volt Nagy Endrének, aki a Teréz körúti borozóban elsőnek lépett a függöny elé. S később ő nyerte meg sorra az irodalmi élet híreseit a magyar kabarénak. Ott találjuk a népes szerzőgárdában például Karinthy Frigyes, aki megrendelésre írta néhány óra alatt a jeleneteket... Molnár Ferenc akkor kezdett kabarétréfákat írni, amikor a Pál utcai fiúkkal és a vígjátékaival már világhírű volt. Heltai Jenő sorra írta dalait Nagy Endre saját kabaréjának, a Budapesti Cabaret-nak. Első kupléja, amit az utóéletlen „dilettáns” László Rózsi adott elő, a Berta a moziban, örök mintája lett a kabarédaloknak.

Népszerű, divat volt Pesten a kabaré. Ekkoriban már fevette magyar maszkját, hogy onnan öltögesse nyelvét politikai, társadalmi eseményekre. Kormányintézkedéseket gúnyolt, neves politikusok bujkáltak a pestiek nevetése elől. 1908. és 1913. között, amikor Nagy Endre a leglelkesebben dolgozott a Modern Színpadon,

Korabeli karikatúra a fővárosi „Bonbonniere” társulairól

végérvényesen kialakult a korszak kabaréstílusa. Tökéletes színészi munka, könnyedség, konvencióktól mentes előadásmód. S ott volt a példakép, a magyar szonművészet csillaga, Medgyasszai Vilma, aki Gábor-Szirmai bölcsődalával mutatkozott be, és estéről estére fergeteges sikerrel ad-

ta elő. Vidor Ferike cseléd-lányokról énekelte bájosan, szomorúan és mulatságosan Gábor Andor balladáit. Nagy Endre, a közönség minden mozdulatára élénken, pillanatnyi pontossággal reagáló konferanszot honosította meg. Esténként, az utolsó számként bejelentett, „felelősségvállalás nélkül” elő-

MAJOR HENRIK KARIKATÚRAI A „MODERN SZÍNPAD” TAGJAIRÓL.

Major Henrik rajza a „Modern Színpad” tagjairól

adott jelenet, ahol a szerepeket csak körvonalazták, együtt játszott a közönséggel. Ez volt az est legtöbb szenzációt ígérő pontja, mert a színészek egész nap készültek az esti „jó bemondásokra”, a szerepükre, hogy egymást és a közönséget is meglepjék.

A kabaréban ekkoriban honosodtak meg a közéletet kritizáló kuplék, jelenetek. S az első világháború előtti időszakban, amikor a rettegést szórakozással próbálták legyűrni az emberek, a kabaré a közönség legkedveltebb szórakozásává vált.

SOÓS EVA